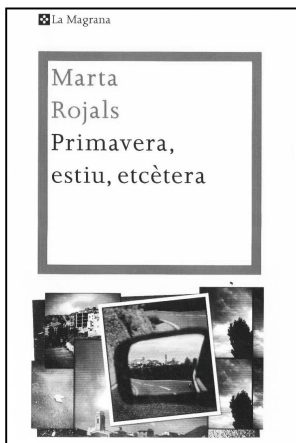

Primavera, estiu, etcètera, de Marta Rojals

Olga Cubells Bartolomé

Doctora en Filologia Catalana

El mes de gener de 2011 em va arribar a casa un paquet amb un llibre: *Primavera, estiu, etcètera*, de Marta Rojals. “Oh! Ha sortit el llibre!”, vaig pensar. Feia uns mesos l’autora m’havia enviat un correu electrònic, demanant-me si em faria res que mencionés el meu llibre *El parlar de la Palma d’Ebre (Ribera d’Ebre)* a la seua novel·la. Si em faria res?! Només faltaria!, vaig dir-li. Si és la meua il·lusió, que una investigació com aquella tingui una utilitat pràctica! L’obro i m’hi trobo una peroració d’agraïment (immerescut, naturalment), perfectament escrit i sincer. És molt Marta, això. Tot perfecte i controlat.

Vinga, va!, a veure què hi explica... I em quedo amb la boca oberta: és la meua adolescència! Els meus records, els meus pensaments, els meus sentiments, els meus carers, el meu poble, el meu parlar. Sóc jo! Sóc jo i tothom que, com jo, tingui l’edat de l’Èlia, sigui de la generació de l’Èlia, d’un dels molts pobles qualssevol com el de l’Èlia, comparteixi gustos amb l’Èlia..., és a dir, és qualsevol lector que se senti atrapat per ella i els seus maldecaps.

Començo el llibre i em sembla molt descriptiu; penso: “i què passarà?”, i tinc la sensació que no passa res, de moment. Però, no sé per què ni com, m’enganxa. Molt. I, quan me n’adono, ja m’emporto el llibre al parc, a l’escola, de cap de setmana, al lavabo! Només vull saber com es reprendrà aquella història frustrada de l’Èlia amb el Trau, si m’apareixerà en alguna pàgina el Blai en persona o l’hauré de seguir coneixent a través dels ulls i la mirada esbiaixada de l’Èlia, si la Joana i l’Èlia es veuran cara a cara, quan marxarà l’Èlia del poble, com i per què... Vull saber-ho tot!

Primavera, estiu, etcètera, doncs, és tot això: la història d’una noia arquitecta, de 34 anys, filla de pagès, d’un poblet de la Ribera, que acaba de ser deixada pel seu xicot i el despatx d’arquitectura on treballa es veu afectat per la crisi de la bombolla immobili-

ària. Pel pont de Tots Sants torna al poble, a posar distància dels problemes i agafar aire, i es retroba amb els seus orígens i, sobretot, amb si mateixa. I fa que el lector (o la lectora!) també es retrobi amb si mateix i amb situacions, experiències, records, oblidats o encaixonats als desendreços de la memòria. L'Èlia ens fa el favor de posar-los en veu alta, a través de diàlegs molt ben elaborats, aguts, punyents i de reflexions intel·ligents:

— Ai, Joana, no sé si m'hai donat un cop, me fa un mal aquí...

— Això és que t'estan creixent los pits, cap de suro.

I ja no tenia tantes ganes de jugar a corda, perquè el cos et començava a fer nosa i cada vegada et feia més mandra saltar.

— Això és que necessites portar sostens, Eliete, que no ho veus?

— Que no, que no vui!

— Tu mateixa, ja me'ls demanaràs.

I arribava el dia que els hi demanaves, vençuda, i els volies de color carn, perquè no se't notessin a la classe de gimnàstica. I amb tot, els xiquets et venien per l'esquena i, clec, et feien petar els gafets contra la pell. [...] Odiaves els pits, perquè et posaven en situacions indesitjables que abans eren impensables. De nits, somiaves que l'endemà et despertaries i tornaries a ser dintre d'aquell cos àgil i a prova de cops que un dia havia estat teu. (p. 50-51)

L'autora, a més, ha tingut l'habilitat i l'encert de fer parlar la protagonista amb la varietat dialectal que li és pròpia i, per defecte professional, no puc evitar que me'n caigui la bava. El reflex del parlar és exacte, no només en els traços fonètics que intenta reproduir ortogràficament (*Eliete*, amb "e" final, per simular la vocal semioberta que a la canalla d'avui els fa vergonya de pronunciar tan bon punt posen els peus a l'institut de Flix), i en els trets morfosintàctics o lèxics, sinó també en els girs, la fraseologia i tots els matisos de l'oralitat. I l'ús volgut d'aquest català no estàndard el justifica a través de l'Èlia, prèvia reflexió sobre la barreja de trets que comporta el fet de ser un "desplaçat":

— Ui, doncs jo, ara que m'hi fixo, ja no sé ni qué dic ni com ho dic. Quan arribo al poble sí que torno a enganxar l'accent, però necessito uns dies d'immersió completa, i quan estic a punt de recuperar-me del tot ja hai de tornar. A Barcelona hai perdut molt. Quan vai arribar, la meitat de les coses les havia de traduir, que si panís, que si moixó, i ara ja no em surten per falta de pràctica. I el "lo"... (i em sap molt greu, eh?), pero per avorriment que se me'n fotin, a Barcelona ja el tinc desterrat. (p. 103)

— [...] Pero ell és un urbanita nat i..., vui dir que ell només hi veu un lloc tranquil on anar en *mountain bike* i descansar la vista al verd i a les muntanyes, mentre que jo lo que hi busco és una altra cosa, i ara mentre parlo me n'adono... És una cosa que ja hai tingut a les mans, i que en un moment donat la vai deixar escapar. Una cosa que tenia quan vivia aquí i anàvem amunt i avall, déu, déu, i et senties que pertanyies a un lloc. Tenies un sentiment de *pertinença*, saps? Encara que només sigui per la manera de parlar, perquè el parlar també és una manera de veure el món, diuen, no? (p. 111)

Mitjançant la varietat dialectal (català nord-occidental) i del registre (col·loquial), l'autora cus l'obra de diàlegs, tant directes com indirectes, i alguns monòlegs, que serveixen per caracteritzar perfectament els personatges. Aquest anar i vindre de l'estàndard al dialecte són, de fet, les dues parts de l'Èlia: el poble, que la va veure néixer, i la gran ciutat, que la va acollir en començar els estudis universitaris.

Els temes que s'hi van tractant són diversos i universals: les relacions entre les persones (d'amor, d'amistat, familiars, intergeneracionals, frustrades...), el pas del temps, el record, la mort...

Pel que fa als temps, la novel·la combina continuadament el passat, el present i el futur i aquests salts tampoc són gratuïts: l'Èlia es troba perduda i necessita pouar en la seua infantesa i adolescència, en les arrels, per saber qui és i qui vol ser, i per tornar a encarrilar la seua vida a partir d'aquell moment. I com l'encarrila? Doncs agafant un avió. Aquí comença l'etcètera que cada lector omplirà i que per a l'Èlia ha de ser, necessàriament, fora del seu poble.

La mateixa autora diu: "L'epíleg és un joc per al lector: s'hi donen uns ingredients i el lector es fa el plat segons com hagi rebut la informació dels capítols anteriors". Esteu tots convidats, doncs, a elaborar el vostre plat.

